# Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Informovanie o základných právach a právnom štáte

**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2023/C 100/04)

Spravodajca: **Cristian PÎRVULESCU**

Spoluspravodajca: **José Antonio MORENO DÍAZ**



| | |
|---|---|
| Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia | 20. 1. 2022 |
| Právny základ | článok 52 ods. 2 rokovacieho poriadku |
| | stanovisko z vlastnej iniciatívy |
| Príslušná sekcia | sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo |
| Prijaté v sekcii | 23. 11. 2022 |
| Prijaté v pléne | 14. 12. 2022 |
| Plenárne zasadnutie č. | 574 |
| Výsledok hlasovania | |
| (za/proti/zdržalo sa) | 199/3/4 |



## 1. **Závery a odporúčania**

1.1. Ako sa uvádza v článku 2 ZEÚ, Európska únia je založená na spoločných hodnotách: na hodnotách ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu, ľudských práv, pluralizmu, nediskriminácie, tolerancie, spravodlivosti, solidarity a rovnosti medzi pohlaviami. Právny štát a ľudské práva sú súčasťou európskej identity.

1.2. V Charte základných práv, základnom a záväznom dokumente, sa navyše uvádza, že Únia je založená na nedeliteľných a univerzálnych hodnotách ľudskej dôstojnosti, slobody, rovnosti a solidarity a že je založená na zásadách demokracie a právneho štátu ([1]). Posilnenie uplatňovania Charty je povinnosťou, ako aj zmysluplným spôsobom ochrany ľudí a oboznámenia ich s dôležitosťou právneho štátu a ochrany základných práv. Hoci výbor podporuje všetko úsilie v tomto rozsahu, zdôrazňuje, že je potrebné, aby všetky inštitúcie EÚ aktívne a priamo informovali širokú verejnosť. Právny štát a základné práva sú kľúčové a musia sa stať súčasťou spoločnej občianskej a demokratickej kultúry na kontinente.

1.3. Benátska komisia Rady Európy predkladá jasný popis kľúčových zásad, na ktoré sa vzťahuje právny štát: zákonnosť, právna istota, predchádzanie zneužívaniu právomocí, rovnosť pred zákonom a nediskriminácia a prístup k spravodlivosti ([2]). Ide o jasné kritériá na posúdenie súladu akéhokoľvek konania štátu so zásadami právneho štátu, ktoré boli schválené Súdnym dvorom ([3]).

1.4. EHSV vyzýva všetky inštitúcie EÚ, aby preukázali nulovú toleranciu voči porušovaniu zásad právneho štátu v členských štátoch. EÚ má zákonnú povinnosť presadzovať zásady právneho štátu a ochranu základných práv bez ohľadu na zámery rôznych politických aktérov, ktoré môžu byť v rozpore s týmto cieľom.

---

([1]) Charta základných práv Európskej únie, (Ú. v. EÚ C 326, 26.10.2012, s. 391), Preambula.

([2]) Benátska komisia Rady Európy, Zoznam kritérií právneho štátu, prijatý na svojom 106. plenárnom zasadnutí, 2016.

([3]) Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo 16. februára 2022 vo veci C-157/21, Poľsko/Parlament a Rada, EU:C:2022:98, ods. 325.

1.5. EHSV poukazuje na rozsudok Súdneho dvora, podľa ktorého je rozpočet jedným z nástrojov, ktoré v praxi realizujú povinnosť všetkých členských štátov dodržiavať základné hodnoty EÚ vrátane zásad právneho štátu a dodržiavania ľudských práv ([4]).

1.6. Výročná správa Európskej komisie o právnom štáte je cenným nástrojom, ktorý môže zabrániť zhoršeniu situácie v oblasti demokracie, právneho štátu a ochrany základných práv. Dosiahnutie cieľov si však vyžaduje jej reformu. Mala by sa upraviť tak, aby zahŕňala všetky hodnoty podľa článku 2 ZEÚ, právne a/alebo finančné opatrenia v prípade, že sa v plnej miere neodvoláva na odporúčania pre jednotlivé krajiny, a piaty pilier venovaný monitorovaniu národného vývoja týkajúceho sa občianskeho priestoru ([5]).

1.7. EHSV už zdôraznil, že občianska spoločnosť zohráva kľúčovú úlohu pri zachovávaní demokracie v Európe a že len silná a rôznorodá občianska spoločnosť dokáže brániť demokraciu a slobodu a chrániť Európu pred autoritárstvom ([6]). Okrem toho, bez demokracie a základných práv nemôže existovať právny štát a naopak; tieto tri koncepty sú úzko prepojené ([7]). EHSV preto vyzýva všetky zainteresované strany, aby prestali hovoriť o tzv. neliberálnej demokracii, a to aj v rámci kritiky tohto konceptu. Demokracia nemôže existovať bez liberálnych zásad.

1.8. Do úsilia o to, aby sa právny štát stal skutočnou realitou, by sa malo zapojiť viac zainteresovaných strán: sociálni partneri, profesijné organizácie, ako sú advokátske komory a združenia právnikov a miestne organizácie, ktoré pracujú so zraniteľnými osobami a komunitami s väčším rizikom ujmy, znevýhodnenia a diskriminácie.

1.9. Právny štát a ľudské práva môžu niektorí vnímať ako príliš abstraktné, vzdialené, žargónové a právne formalistické pojmy. Účinné informovanie o právnom štáte si vyžaduje zameranie sa na spoločné hodnoty a súvisiace koncepty spravodlivosti. Prínosom môže byť aj prerozprávanie ľudského príbehu prostredníctvom ukázania ľudskej tváre a ľudí, ktorí sú za dôkazmi, ako aj štatistiky.

1.10. EHSV vyzýva členské štáty, aby začlenili problematiku právneho štátu a základných práv do škôl a vyššieho vzdelávania. Občianska výchova by mala byť povinná, mala by začať čo najskôr a mala by sa vyučovať niekoľko rokov. Okrem toho je potrebné vyčleniť zdroje EÚ a vnútroštátne zdroje pre dôslednú odbornú prípravu učiteľov občianskej výchovy.

1.11. Rámec ľudských práv vychádza zo zásady zodpovednosti, a preto si vyžaduje stanoviť toho, kto je zodpovedný za konkrétny výsledok a s cieľom vymedziť potrebnú zmenu politiky. Je tiež dôležité identifikovať otázky širokého záujmu širokej verejnosti, ako je prístup k energii, doprave, regionálnej rovnosti, práci, bývaniu, zdravotnej starostlivosti a rôznym iným verejným službám na miestnej, regionálnej a vnútroštátnej úrovni.

1.12. Ochrana ľudských práv a právny štát sa upevňujú prostredníctvom silného sociálneho štátu, bez ohľadu na rôzne formy, ktoré môže mať v rámci Európy. Túto vzájomnú prepojenosť uznáva Európsky pilier sociálnych práv, ktorý je základným nástrojom politiky na budovanie inkluzívnejšej Únie.

1.13. Ľudové hnutia a ľudia trpiaci chudobou musia byť ústredným bodom demokratickej podpory ľudských práv. Neexistuje lepší spôsob, ako chrániť ľudské práva, najmä sociálne práva, než ten, aby boli hlasy ľudí najviac postihnutých nerovnosťou, chudobou a sociálnym vylúčením vypočuté vo verejnom priestore a v politických diskusiách.

---

([4]) *Poľsko/Parlament a Rada, C-157/21, ods.130 – 131; Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo 16. februára 2022 vo veci C-156/21, Maďarsko/Parlament a Rada, EU:C:2022:97, ods. 116 – 117.*

([5]) Laurent Pech a Petra Bard, Správa o právnom štáte a o monitorovaní a presadzovaní hodnôt článku 2 ZEÚ zo strany EÚ, Správa pre Výbor Európskeho parlamentu pre občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné veci a Výbor pre ústavné veci, február 2022, s. 12–13.

([6]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Odolná demokracia prostredníctvom silnej a rozmanitej občianskej spoločnosti(stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C 228, 5.7.2019, s. 24).

([7]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru „Európsky kontrolný mechanizmus právneho štátu a základných práv“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 8).

2. **Všeobecné pripomienky**

2.1. EHSV pripomína postoj, ktorý vyjadril vo svojom stanovisku SOC/598 (2018): „Zásada právneho štátu je vzájomne prepojená a neodlučiteľná od záruk, ktoré chránia pluralitnú demokraciu a dodržiavanie základných práv. Zásada právneho štátu zabezpečuje, že vlády dodržiavajú normy v oblasti základných práv, pluralitná demokracia zaručuje, že vlády budú vykonávať politiky, ktoré zlepšujú životné podmienky občanov. Presadzovanie zásady právneho štátu nie je samo osebe zárukou, že sa v právnom predpise uznávajú základné práva, ani že bude právny predpis vypracovaný v súlade s inkluzívnym a legitímnym procesom založeným na riadne podloženej, pluralitnej a vyváženej verejnej diskusii a účasti verejnosti. V záujme zabrániť uplatňovaniu obyčajnej ‚vlády podľa právnych predpisov' je nevyhnutné dodržiavať základné práva a normy v oblasti pluralitnej demokracie spolu so zásadou právneho štátu." ([8])

2.2. Ako sa uvádza v správach Komisie o právnom štáte z rokov 2021 a 2022, zachovanie dôvery občanov vo verejné inštitúcie a právny štát si okrem iného vyžaduje existenciu nezávislého súdneho systému vrátane účinného súdneho preskúmania, aby sa tak zabezpečil súlad s právom EÚ; silný verejný záväzok bojovať proti korupcii a zabezpečiť demokratickú zodpovednosť; pluralitu médií a slobodu médií vrátane transparentnosti vlastníctva médií; transparentné ústavné a inštitucionálne mechanizmy na zabezpečenie systému bŕzd a protiváh s aktívnou účasťou občianskej spoločnosti; a posilňovanie medzinárodnej spolupráce v oblasti udržateľného rozvoja, ľudských práv, demokracie a právneho štátu ([9]). V správe z roku 2022 Komisia tiež zdôrazňuje významné hrozby pre hodnoty EÚ a nariadenie ruskej agresie proti Ukrajine založenom na pravidlách – agresie, ktorá okrem európskej a globálnej bezpečnosti a stability hrubo porušuje medzinárodné právo a zásady Charty OSN a oslabuje demokraciu, ako aj právny štát ([10]).

2.3. Žiadna demokratická ani zastupiteľská norma neoprávňuje legitimizáciu porušovania zásad právneho štátu a základných práv. Inštitúcie EÚ, a najmä Európska komisia, musia využiť všetky nástroje, ktoré majú k dispozícii, na obnovenie integrity zásad EÚ.

2.4. Organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia ľudských práv zohrávajú pri monitorovaní situácie na mieste kľúčovú úlohu, najmä v prípade zhoršenia stavu právneho štátu a ohrozenia ľudských práv ([11]). Autoritárske vlády ohrozujú organizácie občianskej spoločnosti nielen zmenšovaním a presúvaním priestorov pre ich aktivity, ale aj osobnými hrozbami a prenasledovaním, finančnými obmedzeniami či nedostatočnou ochranou pred fyzickými alebo verbálnymi útokmi ([12]).

2.5. Ako už bolo uvedené, celková kapacita organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov ľudských práv pracovať v rámci Charty základných práv by sa mala výrazne posilniť prostredníctvom balíka, ktorý obsahuje odbornú prípravu a prenos znalostí, organizačnú a finančnú podporu a ochranu pred útokmi a negatívnymi kampaňami ([13]). Na tento účel EHSV vyzýva Komisiu, aby navrhla komplexnú európsku stratégiu občianskej spoločnosti, ktorá by usmernila spoluprácu, úsilie o budovanie kapacít a účinné informovanie o právnom štáte a základných právach.

2.6. EHSV považuje prácu organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov ľudských práv za zásadnú pri pomoci zraniteľným skupinám vyrovnať sa s vážnymi výzvami v oblasti ich bezpečnosti, blahobytu a dôstojnosti. Všetci ľudia by sa raz mohli ocitnúť v zraniteľnej situácii. V mnohých prípadoch sa dôvody zraniteľnosti prekrývajú a vedú k štrukturálnej marginalizácii a diskriminácii.

---

([8]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o ochrane rozpočtu Únie v prípade všeobecných nedostatkov v oblasti dodržiavania zásady právneho štátu v členských štátoch [COM(2018) 324 final — 2018/0136 (COD)] (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 173).

([9]) Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Správa o právnom štáte 2021: Situácia v oblasti právneho štátu v Európskej únii [COM/2021/700 final].

([10]) Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Správa o právnom štáte 2022: Situácia v oblasti právneho štátu v Európskej únii [COM/2022/500 final 93].

([11]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade a Rade — Ďalšie posilnenie právneho štátu v Únii Súčasný stav a možné nasledujúce kroky [COM(2019) 163 final] (Ú. v. EÚ C 282, 20.8.2019, s. 39).

([12]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Populizmus a základné práva – prímestské a vidiecke oblasti (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C 97, 24.3.2020, s. 53), bod 1.6.

([13]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Stratégia posilnenia uplatňovania Charty základných práv v EÚ [COM(2020) 711 final] (Ú. v. EÚ C 341, 24.8.2021, s. 50).

2.7. Právny štát a ochrana základných práv by sa mali zabezpečiť aj vo vzťahu k demokracii, najmä pokiaľ ide o podporu slobodných a spravodlivých volieb a silnej demokratickej účasti ([14]). Tí, ktorí spochybňujú právny štát, konajú aj proti politickej opozícii a nezávislým masmédiám. Akčný plán EÚ pre demokraciu je v tomto smere nevyhnutným krokom.

2.8. Sociálni partneri zohrávajú pri informovaní o právnom štáte a základných právach významnú úlohu. Pracoviská sú ovplyvňované zhoršovaním politickej a právnej situácie v jednotlivých krajinách. Podniky, malé a stredné podniky a sociálne podniky nemôžu účinne fungovať, ak neexistuje právny štát a systémy ochrany základných práv. Sociálni partneri by sa mali zaviazať konať v záujme zlepšiť svoju integritu a efektívnosť. Pracovníci musia mať možnosť slobodne zakladať odbory a vstupovať do nich podľa vlastného výberu, pričom odborom sa musí umožniť pôsobiť slobodne ([15]). Pracovníci a zamestnávatelia majú právo vyjednávať a uzatvárať kolektívne zmluvy a v prípade konfliktu záujmov prijať kolektívne opatrenia na obranu svojich záujmov vrátane štrajku ([16]).

2.9. Agentúra pre základné práva má významnú kapacitu na zhromažďovanie relevantných informácií. Vybudovala si rozsiahlu vedomostnú základňu, ktorú môžu využívať všetci zainteresovaní aktéri. Jej odbornosť sa zakladá na solídnosti, pričom by mala poskytnúť základ pre posilnenie svojho informačného rozmeru. Agentúre by sa malo poskytnúť viac zdrojov na zapojenie sa do verejnej komunikácie vo všetkých členských krajinách EÚ. Je potrebná väčšia spolupráca so špecializovanými inštitúciami, ako je Rada Európy a Úrad OBSE pre demokratické inštitúcie a ľudské práva (ODHIR).

2.10. EÚ je tiež globálnym aktérom, ktorého zodpovednosť za dodržiavanie zásad právneho štátu a základných práv stojí uprostred jej medzinárodnej identity a úlohy. Všetky vonkajšie politiky, programy, nástroje a činnosti by mali odrážať svoj kľúčový význam pre EÚ a význam pre demokratický a pokojný svet.

## 3. **Konkrétne pripomienky**

### 3.1. *Pozitívny prístup a myslenie*

3.1.1. Na všetkých úrovniach by sa malo posilniť občianske vzdelávanie o zásadách demokracie, základných práv a právneho štátu. Komisia by tiež mala pokračovať vo zvyšovaní verejného povedomia prostredníctvom ambiciózneho komunikačného programu ([17]).

3.1.2. Samotný mýtus o vzniku EÚ už nepostačuje na to, aby oslovil európskych občanov. EÚ by mala navrhnúť víziu o žiadúcej budúcnosti a oživiť kľúčové zásady, ktoré zohrávali významnú úlohu v rámci európskeho projektu ([18]), vrátane právneho štátu a ľudských práv. Je to obzvlášť dôležité v kontexte ruskej vojenskej agresie proti Ukrajine.

3.1.3. Rámec ľudských práv vychádza zo zásady zodpovednosti, a preto si vyžaduje opatrenia na vymedzenie toho, kto je zodpovedný za konkrétny výsledok a potrebnú zmenu politiky. Je tiež dôležité identifikovať otázky širokého záujmu širokej verejnosti, ako je prístup k doprave, energii, práci, bývaniu, zdravotnej starostlivosti a rôznym iným verejným službám na miestnej, regionálnej a vnútroštátnej úrovni. Treba ísť nad rámec kritiky situácie, ktorá nespĺňa normy v oblasti ľudských práv, a opísať budúcnosť, ktorú môžu právny štát a ľudské práva pomôcť vybudovať prostredníctvom inšpirácie ľudí k pozitívnym asociáciám ([19]).

---

([14]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o akčnom pláne pre európsku demokraciu [COM(2020) 790 final] (Ú. v. EÚ C 341, 24.8.2021, s. 56).

([15]) Článok 8 ods. 1 Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach.

([16]) Článok 28 Charty základných práv EÚ.

([17]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o akčnom pláne pre európsku demokraciu [COM(2020) 790 final] (Ú. v. EÚ C 341, 24.8.2021, s. 56).

([18]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Populizmus a základné práva – prímestské a vidiecke oblasti (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C 97, 24.3.2020, s. 53).

([19]) FRA, 10 kľúčov ako efektívne komunikovať ľudské práva, 2018; Európska sieť národných inštitúcií pre ľudské práva, Tips for Effective Messaging about Economic & Social Rights („Tipy na účinné šírenie správ o hospodárskych a sociálnych právach“), 2019.

3.1.4. Bez demokracie a základných práv nemôže existovať právny štát a naopak; tieto tri koncepty sú úzko prepojené ([20]). EHSV preto vyzýva všetky zainteresované strany, aby prestali hovoriť o tzv. neliberálnej demokracii, a to aj v rámci kritiky tohto konceptu. Demokracia nemôže existovať bez liberálnych zásad. Neliberálna demokracia nie je alternatívnou ani obmedzenou formou demokracie. Neliberálna demokracia nie je demokracia.

3.2. *Nevyhnutné politiky a príslušné politické oblasti*

3.2.1. Ako už EHSV poznamenal, existuje súvislosť medzi vnímaným alebo skutočným nedostatkom prospechu z hospodárskej prosperity na jednej strane a negatívnym postojom k verejným inštitúciám a základným zásadám na strane druhej ([21]).

3.2.2. Presadzovanie ľudských práv a právneho štátu si vyžaduje kroky na vymedzenie politík, ktoré môžu zlepšiť každodenný život ľudí.

3.2.3. Ochrana ľudských práv a právny štát sa upevňujú prostredníctvom silného sociálneho štátu, bez ohľadu na rôzne formy, ktoré môže mať v rámci Európy. Túto vzájomnú prepojenosť uznáva Európsky pilier sociálnych práv, ktorý je základným nástrojom politiky na budovanie inkluzívnejšej Únie ([22]). Pracovníci musia mať právo na spravodlivú mzdu, ktorá im zabezpečí dôstojnú životnú úroveň (6. zásada Európskeho piliera sociálnych práv), a kto nemá dostatok prostriedkov, musí mať právo na primerané dávky minimálneho príjmu, ktoré zaručujú dôstojný život vo všetkých etapách života, a na účinný prístup k podpornému tovaru a službám (14. zásada) ([23]).

3.2.4. Pandémia ochorenia COVID-19 je pripomienkou toho, aký dôležitý je univerzálny, dostupný a spravodlivý systém verejného zdravotníctva. EHSV pripomína svoj postoj vyjadrený v stanovisku SOC/691 (2022): „EÚ a jej členské štáty by sa mali zapojiť do hĺbkovej spoločenskej úvahy o pôvode krízy a dôvodoch, prečo bola väčšina európskych zdravotných systémov v dôsledku pandémie zatlačená na pokraj kolapsu. Roky úsporných politík viedli k všeobecnému trendu znižovania investícií v zdravotníctve a iných kľúčových sociálnych službách (pomoc závislým a zraniteľným osobám, opatrovateľské ústavy atď.), čím sa vytvorila časovaná bomba, ktorá vybuchla tvárou v tvár veľkej zdravotnej výzve“ ([24]).

3.2.5. Pandémia nie je jedinou krízou, ktorá ovplyvňuje základné práva. Vojna na Ukrajine ohrozuje milióny ľudí na Ukrajine a na celom svete. Zmena klímy a s ňou spojené výzvy a katastrofy, ako sú požiare, priamo ovplyvňujú ľudí na celom kontinente. Mnohí Európania zápasia so zvýšenými cenami energie. Akčné nástroje Európy by sa mali zodpovedajúcim spôsobom aktualizovať a prispôsobiť.

3.2.6. Politiky, najmä politiky hospodárskych reforiem, by sa mali zakladať na systematických posúdeniach vplyvu ex ante a ex post na ľudské práva ([25]) s cieľom uľahčiť informované a inkluzívne diskusie na európskej a celoštátnej úrovni o rozhodcovskom konaní a úprave politických rozhodnutí ([26]).

([20]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru „Európsky kontrolný mechanizmus právneho štátu a základných práv“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 8).

([21]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Populizmus a základné práva – prímestské a vidiecke oblasti (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C 97, 24.3.2020, s. 53).

([22]) Európska komisia, Európsky pilier sociálnych práv v 20 zásadách.

([23]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Európska rámcová smernica o minimálnom príjme (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C 190, 5.6.2019, s. 1).

([24]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Vplyv pandémie COVID-19 na základné práva a právny štát v celej EÚ a budúcnosť demokracie (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C 275, 18.7.2022, s. 11).

([25]) Nezávislý expert OSN na účinky zahraničného dlhu a iných súvisiacich medzinárodných finančných záväzkoch štátov na plné využívanie všetkých ľudských práv, najmä hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, Hlavné zásady hodnotenia vplyvu ľudských práv na politiky hospodárskych reforiem, dok. A/HRC/40/57, 19. decembra 2018.

([26]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Populizmus a základné práva – prímestské a vidiecke oblasti (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C 97, 24.3.2020, s. 53).

3.2.7. Väčší dôraz by sa mal klásť na kapitolu III (Rovnosť) a kapitolu IV (Solidarita) Charty základných práv, ktoré predstavujú kľúčové prvky demokratickej reputácie EÚ založenej na hodnotách ([27]). Všetky ľudské práva uznané v charte sú nedeliteľné, vzájomne prepojené a rovnako dôležité. Ako zdôraznil Európsky súd pre ľudské práva v prelomovom prípade, medzi sociálno-ekonomickými právami a občianskymi a politickými právami neexistuje jednoznačné rozdelenie ([28]).

3.2.8. Ďalšia spolupráca medzi inštitúciami EÚ a členskými štátmi je potrebná na zabezpečenie toho, aby občania a osoby s povoleným pobytom mohli využívať všetky práva uznané v Európskom dohovore o ľudských právach, Európskej sociálnej charte (v jej viacerých podobách) a príslušných dohovoroch OSN o ľudských právach. EHSV vyzýva Komisiu a členské štáty, aby pri navrhovaní, výklade a vykonávaní práva EÚ náležite zohľadňovali Európsky pilier sociálnych práv a Európsku sociálnu chartu.

3.2.9. EHSV vyzýva všetky členské štáty, aby podpísali a ratifikovali Európsku sociálnu chartu z roku 1996 (revidované znenie) a akceptovali postup kolektívnych sťažností Európskeho výboru pre sociálne práva.

3.2.10. EHSV podporuje iniciatívu Komisie umožniť prijímanie hospodárskych nápravných opatrení voči členským štátom, ktoré závažne a sústavne porušujú hodnoty uvedené v článku 2 ZEÚ ([29]). „Komisia musí vyčleniť primerané ľudské a finančné zdroje a dôsledne sledovať náznaky potenciálnych porušení. Komisia musí pritom uplatňovať prísne objektívne kritériá a posudzovať porušenia rovnakým spôsobom vo všetkých členských štátoch“ ([30]).

3.3. *Demokratická podpora ľudských práv a význam prežívanej skúsenosti*

3.3.1. Podľa rozsiahleho prieskumu Agentúry pre základné práva si takmer deväť z desiatich ľudí v EÚ myslí, že ľudské práva sú dôležité pre vytvorenie spravodlivejšej spoločnosti ([31]). Európania sa domnievajú, že ľudské práva môžu v ich živote zohrávať zmysluplnú úlohu.

3.3.2. Skutočné dodržiavanie ľudských práv v celej Európe si vyžaduje opatrenia na zdôraznenie spôsobu, akým môžu ľudské práva – napríklad sociálne práva, ako je zamestnanie, sociálne zabezpečenie, bývanie, vzdelanie a zdravotná starostlivosť – priniesť zmenu všetkým ľuďom v ich každodennom živote, na mieste, na ktorom im najviac záleží, a v ich miestnych komunitách ([32]).

3.3.3. Ľudové hnutia a ľudia trpiaci chudobou musia byť ústredným bodom demokratickej podpory ľudských práv. Neexistuje lepší spôsob, ako chrániť ľudské práva, najmä sociálne práva, než ten, aby boli hlasy ľudí najviac postihnutých nerovnosťou, chudobou a sociálnym vylúčením vypočuté vo verejnom priestore a v politických diskusiách. Prínosom môže byť aj prerozprávanie ľudského príbehu a ukázanie ľudskej tváre a ľudí, ktorí sú za dôkazmi, ako aj štatistiky. Dôsledné dodržiavanie sociálnych práv si vyžaduje nielen rozdielne politiky, ale aj inkluzívnejšie procesy na ich vypracovanie ([33]).

3.3.4. Európska spoločnosť si nemôže dovoliť nečestnú binárnu voľbu medzi právami a demokraciou. Dodržiavanie ľudských práv si vyžaduje podporu prostredníctvom budovania a udržiavania hnutia za presadzovanie práv na miestnej, vnútroštátnej a globálnej úrovni.

---

([27]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Stratégia posilnenia uplatňovania Charty základných práv v EÚ [COM(2020) 711 final] (Ú. v. EÚ C 341, 24.8.2021, s. 50).

([28]) Airey/Írsko, rozsudok, meritum, sťažnosť č. 6289/73 (1979) Rozsudok ESĽP z 9. októbra 1979, ods. 26

([29]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Vplyv pandémie COVID-19 na základné práva a právny štát v celej EÚ a budúcnosť demokracie (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C 275, 18.7.2022, s. 11).

([30]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Právny štát a Fond obnovy (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C 194, 12.5.2022, s. 27).

([31]) FRA, Many Europeans believe human rights can build a fairer society but challenges remain („Mnoho Európanov verí, že ľudské práva môžu viesť k spravodlivejšej spoločnosti, výzvy však pretrvávajú“), tlačová správa z 24. júna 2020.

([32]) Casla, Koldo a Barker, Lyle, Human Rights Local („Ľudské práva na miestnej úrovni“), *Blog Centra pre ľudské práva – Univerzita v Essexe*, 17. január 2022.

([33]) Casla, Koldo, Nothing about us, without us, is really for us („Nič o nás a bez nás nie je pre nás“), *Global Policy*, 14. októbra 2019.

3.3.5. Skupiny občianskej spoločnosti musia viesť tento proces a verejné orgány v EÚ a členských štátoch musia napomáhať demokratickému presadzovaniu ľudských práv tým, že budú konať transparentne a rešpektovať úlohu občianskej spoločnosti pri vyvodzovaní zodpovednosti. Vnútroštátne inštitúcie pre ľudské práva by sa mali posilniť a mali by zvyšovať informovanosť o možných opravných prostriedkoch, ktoré majú občania k dispozícii.

V Bruseli 14. decembra 2022

*Predsedníčka*
*Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru*
Christa SCHWENG